



# Glömstastugan

Huddinge, Utredning av alternativ

Utkast 2021-04-28



Huddinge  
Samhällsfastigheter

white



# Sammanfattning av underlag

## Kulturhistorisk Värdering STOCKHOLMS LÄNS MUSEUM 2016

”Glömsta har varit bebott sedan förhistorisk tid. Här finns förhistoriska gravfält och boplatser. Den gamla Tingsvägen, numera Lillerudsvägens sträckning, är en av länets länets få bevarade i länet av så av så hög ålder.De kvarvarande byggnaderna som tillhört Glömsta gård bildar ytterligare historiska årsringar i miljön och vittnar om en epok i platsens långa historia.

Platsen avspeglar en typisk utveckling från jordbruk till sommarstugeområde som sen kom att bli villaområde. Glömstastugan utgör i sammanhanget en betydelsefull årsring på platsen, särskilt med sitt samhällshistoriska värde som före detta statarbostad. Med sin långsmala form och flera ingångar är byggnaden ett typexempel på statarlänga. Invändigt har byggnaden förändrats kraftigt under 1900-talet, men planlösningen är i huvudsak bevarad, liksom den låga takhöjden, synliga takbjälkar samt rörspisar. Glömstastugan är en viktig förmedlare av platsens och samhällets tidigare historia.

För att slå vakt om slå vakt om Glömstastugan nuvarande exteriör bör i första hand bevaras:

- Yttertakets röda lertegel
- Grunden av gråsten
- Fönster av trä, med nuvarande storlek och spröjsindelning
- Den breda lockpanelen, målad med falu rödfärg
- Ytterdörrarna intill varandra täckta av fasspont
- Tegelskorstenarna”

## Skrivelse angående Glömstastugan

OLLE WILSON,  
HUDDINGE HEMBYGSFÖRENING 2017

”Utlåtandet från Ocab Byggnadsmiljö” ... ”om att hussvamp kräver rivning och brännande av virke baseras på en idag förlegad uppfattning om hur dessa angrepp kan hanteras. Se exempelvis: <http://byggnadsvard.se/kunskapsbanken/artiklar/röta-svamp-insekter/hussvamp-en-av-husetsfiender> ”

”Det är anmärkningsvärt att rivning av Glömstastugan över huvud taget diskuteras med tanke på det dokumenterade kulturhistoriska värdet och att det forna statartorpet ligger i anslutning till Fornstigen som Huddinge kommun har gjort stora satsningar med. Det är också mycket beklagligt att Glömstastugan inte har underhållits så att förfallet kunnat uppträ. Huddinge Hembygdsförening begär därför att Glömstastugan bevaras och rustas upp.”

*Se bilaga för full skrivelse*

## Kulturmiljöprogram HUDDINGE KOMMUN 2019

”Glömsta gård och Glömstatorpet ligger i en sammanhängande miljö i koppling till den äldre vägsträckningen, Tingsvägen och omkringliggande ängs- och hagmark. Till gården med huvudbyggnad och två flygelbyggnader från 1800-talet finns en parkmiljö.”

”Glömstatorpet med närliggande ängs- och hagmark ska vårdas och underhållas, där kulturlandskapet bör hållas öppet genom bete av djur.”

## PM Bevarandemöjligheter ANNIKA ANDERSSON, WHITE 2021

”SAMMANFATTANDE BEDÖMNING  
Uppskattningsvis behöver ca 70% av byggnaden, eller mer, rivas för att kunna sanera angripna delar och få till stånd en stomme som är säker vid användning. Bedömningen baseras på de provtagningar som är gjorda. Det är dock troligt att fler provtagningar skulle visa på mer utbredda angrepp.

En rimlig bedömning är att ungefär 15 % av virket i den befintliga stugan går att återbruka. Det är inte heller säkert att fönster och dörrar kan sparas för återbruk. Att använda murverk för återbruk är uteslutet eftersom den äkta hussvampen har tagit sitt livsnödvändiga kalk från dessa, murverken är därmed angripna av mycel. Undertecknads bedömning är tyvärr att de angrepp som byggnaden utsatts för, i form av rötsvampar och mögel, idag har gått så långt att byggnaden är utom räddning.”

*Se bilaga för full bedömning och underlag*

## Hussvampsangrepp BYGGKONSULT K. BERGGREN 2018

”Byggnaden har ett omfattande hussvampsangrepp, som berör minst tre rum, kök och två anslutande rum. Den stora sporproduktionen och angreppets utbredning tyder på att angreppet pågått i minst ett tiotal år.”

## Provtagning OCAB MIKAEL HEDVALL, OCAB 2021

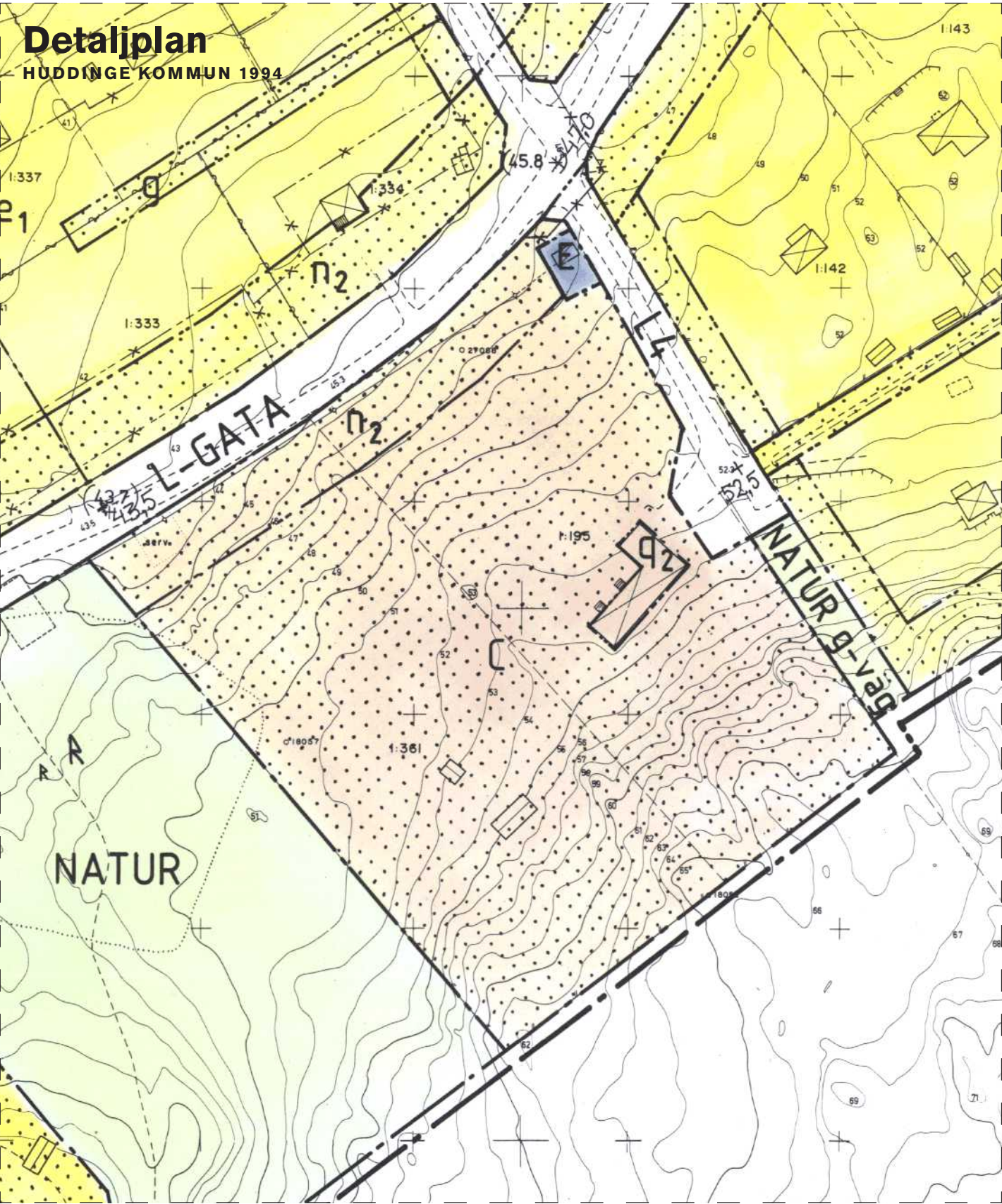
”BEDÖMNING  
Utifrån analysvaren för de stickprovsmässiga uttagna proven bedöms timmerstocksväggarna vara ansatta av rötskadeangrepp.

### RAMBESKRIVANDE ÅTGÄRDSFÖRSLAG

- Samtligt rötskadat material skall avlägsnas och bytas ut.
- I områden där äkta hussvamp påvisats skall allt skadat material avlägsnas + 1 meter.
- Allt skadat material skall bytas ut.
- Efterkontroll/återkontroll rekommenderas för att följa upp att utförda åtgärder har gett önskat resultat eller om vidare åtgärder/utredningar krävs.
- Alla arbeten skall utföras enligt idag gällande branschregler.”

*Se bilaga för full bedömning och underlag*





PLANBESTÄMMELSER

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar.  
Planbestämmelse utan beteckning gäller inom hela planområdet.  
Endast angiven användning och utformning är tillåten.

GRÄNSBETECKNINGAR

- Linje på kartan belägen 3 m utanför planområdet
- Användningsgräns
- Egenskapsgräns
- Användningsgräns och egenskapsgräns avsedd att utgå

MARKANVÄNDNING

Allmänna platser

- H-GATA Gata som ingår i huvudnätet
- U- GATA Uppsamlingsgata som ingår i lokalnätet
- L-GATA Gata som ingår i lokalnätet
- NATUR Naturområde

Kvartersmark för allmänt ändamål

- C Glömsta fritidsgård, föreningslokal

BEGRÄNSNINGAR AV MARKENS BEBYGGANDE

- Marken får inte bebyggas. Befintliga byggnader som tillkommit i laga ordning strider inte mot denna bestämmelse

- q<sub>2</sub> Värdefull miljö. Ändring av byggnad får inte förvanska dess karaktär



# Alternativ



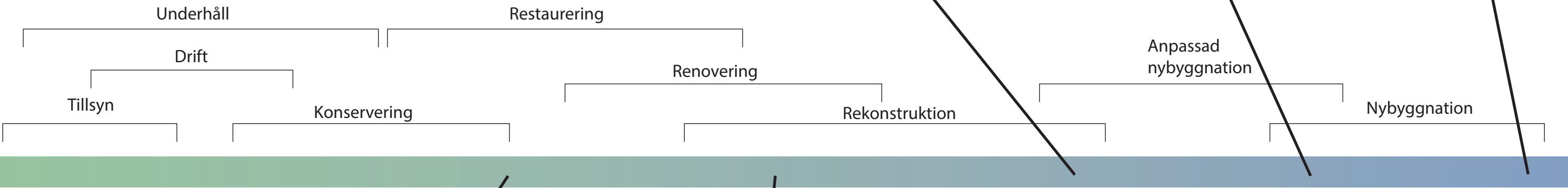
3. Moderniserad  
rekonstruktion



4. Nyuppförande



5. Rivning



1. Återskapande  
av äldre miljö



2. Bevara och  
rekonstruera  
skadade delar



# 1. Återskapande av äldre miljö

En rekonstruktion till originalutförande - utan tillbyggnader och innan några ombyggnader var gjorda. Glömstastugan blir åter en enkammarstuga och statargård (utan moderna bekvämligheter) som ämnar att berätta om platsens historia och livet förr i tiden. Men hur långt bakåt i tiden skall man gå? Var i en serie av ombyggnader skall man ta sikte på?

I rekonstruktionen kan ca 20% av det ursprungliga (statargårds-) materialet återanvändas, resten byggs upp på nytt med tidsenliga metoder och material. Häri ligger ett problem att stugan är förhållandevis odokumenterad, varpå det blir svårt att göra antaganden om vad det faktiskt är man återuppbygger.

Antikvariskt blir detta svårförsvarat då så pass lite av originalmaterialet finns kvar, och rekonstruktionen utger sig för att vara original. Upplevelsemässigt kan det uppfattas som en orörd miljö - när det i själva verket är ett antagande om hur miljön kan sett ut.

Resultatet blir en Glömstastuga som kan vara öppen för allmänheten men inte primärt som föreningslokal för allmänheten utan mer som ett museum

## Historiskt bevarande

Glömstastugan kommer fortsatt att finnas kvar och kännas igen. De delar som går att bevara får leva kvar. Men väldigt svårt att bestämma vilken tidspunkt som skall återskapas då byggnaden varit i ständig förvandling.

## Funktion

Svårt att använda som föreningslokal annat än för hembyggsföreningen, det blir mer av ett museum. Standard blir efter vald epok att återskapa.

## Historiskt bevarande

Glömstastugan kommer fortsatt att finnas kvar och kännas igen. De delar som går att bevara får leva kvar.

Se fler aspekter under alternativ 2.



Vykort med motiv från Skansen. Interiör från Delsbögården, Hälsingland. Bild: Digitalt Museum



## 2. Bevara och rekonstruera skadade delar

De svampangripna byggnadsdelarna (ca 2/3) avlägsnas och rekonstrueras med samma material och metod som den del som ersätts. Stugan återställs till det skick den befann sig i innan vattenläckan inträffade - med avläsbara (om än rekonstruerade) årsringar från 50-, 70- och 90-tal – som en ärlig berättelse av stugans utveckling över tid.

Rekonstruktionen görs troget originalet (originalen) och endast detaljanpassningar görs för funktion, (installationer, fukt och nya regelverk etc.). När den bevarade och rekonstruerade byggnaden är på plats kommer den att vid en enkel anblick ge intrycket att det är samma Glömstastugan som står där men i bättre skick.

### Historiskt bevarande

Glömstastugan kommer fortsatt att finnas kvar och kännas igen. De delar som går att bevara får leva kvar, och historia från olika åldrar får bilda en sammansatt, om än inte lika lätt avläsbar, helhet.

### Autentiskt material/metod

Genom att restaurera med äldre byggnadsmaterial och metoder hålls kunskapen om äldre byggnadstekniker vid liv. Att arbeta på detta sätt kräver en djup förståelse av den befintliga byggnaden, förutsättningar och verktyg.

### Funktion

Stugan får i stort samma standard som innan stängningen om än i bättre skick. En trevlig föreningslokal som inte möter dagens krav på alla sätt.

### Kostnad mot resultat

Ett ambitiöst restaureringsprojekt kan ge stora arkitektoniska och pedagogiska värden, men begränsar även till viss del användbarheten. Att rekonstruera en över 100 år gammal stuga för en framtida användning som vi vet ganska lite om är en svår avvägning. Byggnaden kommer inte att möta dagens krav på tillgänglighet och kommer ha kvar lösningar som vi idag kan betrakta som opassande, till exempel låg takhöjd.

### Risk för upprepning av problem

Risk för ytterligare svampangrepp är större då det är svårt att garantera att inga sporer finns kvar i det återbrukade materialet. Platsen i slutningen lämpar sig (uppenbarligen) bra för svamppåväxt av byggnader.

### Original eller kopia?

Genom att rekonstruera så pass stora delar av stugan blir kanske endast en bråkdel av originalet kvar. Det vi ser är inte en faktiskt historisk miljö längre, utan en ambitiös iscensättning med vissa "äkta" komponenter.



Timmerlagning i Lidköping. Bild: Traditionsbärarna



### 3. Moderniserad rekonstruktion

Glömstastugan rivs i sin helhet och återuppförs på samma plats och i samma omfattning, men i en moderniserad och tekniskt förbättrad skepnad. Huvuddragen av timmerstomme, tegeltak, rumsindelning och fönster kvarstår så att Glömstastugan är fortsatt igenkännbar – men anpassningar till vår tid kan ske i större utsträckning med exempelvis fler stockvarv (högre takhöjd) eller en förbättrad husgrund. Inget eller ytterst lite material återanvänds.

#### Symboliskt bevarande

Glömstastugan kommer fortsatt att finnas kvar och kännas igen, om än i en uppdaterad skepnad. Kulturhistoriska värden i byggnadens material utgår, men den kulturhistoriska miljön bevaras. Överblivet friskt material återbrukas.

#### Funktion

Rekonstruktionen kan anpassas till moderna krav, normer och användningsområden - ex tillgänglighet, energieffektivitet & flexibilitet. Det blir en ur många avseenden bättre föreningslokal än den gamla.

#### Större program- och projekteringsarbete

En omfattande rekonstruktion lämnar inga förlagor, och tillåter inte ett gradvis lappande över tid, utan är att jämföras med en nyproduktion. En ny utformning och ett nytt innehåll behöver tas fram, det vill säga ett mer omfattande program och projekteringsarbete.

#### Många val, vagt projekt

Utan ett tydligt ställningstagande i tidigt skede riskerar en moderniserad rekonstruktion att ta genvägar och göra enkla lösningar istället för att respektera de kulturhistoriska värdena. Om inte avsikten är att återställa till ett specifikt skick så saknas en fast definierad målpunkt.



Parstuga enligt förlaga från tidigt 1800-tal. Bild: Handkraft Timmerhus



## 4. Nyuppförande

Glömstastugan kan bevaras som ett namn och en plats, men ersättas av en ny byggnad utifrån gällande detaljplan. Byggnaden kan då formas aktivt efter behov och användning. Samtidigt bör en ny byggnad i sitt uttryck anpassa sig och förhålla sig till den kulturhistoriskt värdefulla miljön. Det som uppförs blir i högre grad den *nya* Glömstastugan, och har inga kulturhistoriska värden i sig och bidrar bara genom en avvägd försiktighet till att bevara kulturhistoriska värden på platsen.

### Funktion

En ny Glömstastuga kan skräddarsys efter önskad användning idag och en bit in i framtiden och därmed bli en riktigt bra föreningslokal.

### Större program och projekteringsarbete

En omfattande nybyggnation utan förlagor, där allting måste lösas "på nytt". En ny utformning och ett nytt innehåll behöver tas fram, det vill säga ett mer omfattande program och projekteringsarbete.

### Kulturhistorisk förlust

Den gamla Glömstatugan går i graven för att ge plats åt den nya, och ett stycke historisk materia går förlorad. Överblivet friskt material återbrukas.



Nyuppfört sommarhus i Äggdal, Gert Wingårdh



## 5. Rivning

Om ingen annan utväg finns kan Glömstastugan rivas. För att ändå värna om platsens kulturhistoriska värden och berättelse sparas grunden som ruin. Tomten kan nyttjas för sammankomster, och trädgården med fruktträd kan hållas vid liv. Avgränsning av trädgård och betesmark kan bevaras så det fortsatt går att förstå att det en gång har bott människor här - såsom många andra torpgrunder runt om i landet.

### Minnet bevaras med minimal insats

Enkla åtgärder kan ge de breda dragen i en berättelse som platsen.

### Ingen stuga att nyttja

Gemensamma lokaler och träffpunkter är viktiga, dels för ett samhälle och som en kraft att hålla liv i en plats historiska värden. Försvinner Glömstastugan som fenomen försvinner också dessa möjligheter.

### Svårläst historia

Om endast säteribyggnaden står kvar bland villorna i Glömsta är det lätt att tro att säteriet bara var en högre ståndsbostad. Genom att utradera säteriets ekonomibyggnader, startorp och landskap försvinner många socioekonomiska perspektiv på historien, och en del mindre av vårt samhällsskikt berättelser fortlever.



Torpgrund bevarad i naturen. Bild:Skogshistoria